

Alant (*Inula Helenium*) z. z. z. Zooals de lezers zien, was dit een prachtig resultaat voor één dag: drie zeer zeldzame planten: Paarse Boksbaard, IJzerhard en Groote Alant en verder een groot aantal meer of minder zeldzame soorten.

Aardenburg.

C. SIPKES.

VOGELS IN NOVEMBER.

DE najaarstrek in Nederland duurt van Juli tot Januari en October is de drukste maand, de tijd van den eigenlijken grooten trek. De eerste weken van November geven ook nog wel mooie dingen te zien, maar tegen het eind van de maand gaat het trekken langzamerhand over in rondzwerven. Het is dan geen reizen meer van klimaatgordel naar klimaatgordel, maar meer het zoeken naar de minste armoed en de minste kou in een vrij beperkt gebied: tochten van het binnenland naar de zee, van het open veld naar het woud, van het vrije veld naar de menschelijke woningen. Dit is in hoofdzaak de beweging in December en die maand levert dan ook weinig of geen nieuwe vogelfiguren op.

Nu is het heel aardig, dat de eerste dagen van November heel duidelijk beide soorten van vogelbeweging te aanschouwen geven: zoowel het doortrekken van groote troepen serieuze reizigers als het rondzwerven van wintergasten, die op het een of ander pas gerijpte voedsel af komen. Toch behooren de reizigers ook alweer in hoofdzaak tot soorten, die hier den winter overblijven, het zijn vooral goudhaantjes, gaaien, groenvinken, alle soorten van gorzen, oeverpiepertjes, kneuen, barsijsjes, de lijstersoorten, leeuweriken en velerlei strandgedoe.

Het is nu de goede tijd, om in den vroegen morgen of 's avonds na zons-ondergang er op te loeren, hoe reisgezelschappen aankomen, vertrekken of te ruste gaan. Men moet daarvoor zijn streek goed kennen en de geschikte plekken weten te vinden. Toen ik nog in Amsterdam woonde, heb ik heel aardige dingen zien gebeuren langs het Zuiderzee-strand en in het westelijk gedeelte van het Vondelpark, dat echter later ingebouwd is en nu voor vogelwaarnemingen weinig meer te beduiden heeft. Hier in Bloemendaal weet ik nog al veel rustplaatsen en vertrek-stations. Op de Noordzee-eilanden is de zaak veel eenvoudiger en ik vermoed, dat langs onze groote rivieren op verscheidene plaatsen ook met succes gewerkt zou kunnen worden.

Een van de mooiste dingen, die ik gezien heb, was het vertrekken van een troep kneutjes, dat was in 1914. Het was een prachtige morgen, ik liep langs een duinweg en de zon kwam juist de oosthellingen beschijnen, terwijl de vallei nog in de kilheid lag. Uit de berkenboschjes en het eiken kreupelhout kwamen troepjes kneuen te voorschijn, hier twee, daar drie of vijf en die vogeltjes vlogen

allemaal in groepjes rond, alle knutterend, sommige zingend. Een enkele zong bijzonder mooi, aldoor rondvliegend, een halve minuut lang. Ten slotte waren er wel meer dan honderd te voorschijn gekomen, maar 't was een ordelooze bende, verspreid door de heele vallei.

Nu hier, dan daar vormden zich grootere groepen, al naar de dringendheid der lokroepen en eindelijk scheen één geluid het van de andere te winnen en aan den zoom van een eikenboschje klonterde ten slotte alles opeen, juist zooals een bijenzwerm doet, wanneer de koningin zich heeft neergezet. De gelende eiketoppen zaten vol met drukke vogeltjes, die gaandeweg het lokken lieten en begonnen te zingen. Eindelijk na een indrukwekkend kneukenkoor vlogen ze gezamenlijk weg en op een oogenblik deed de lage zon de onderzijde van de honderden wijkjes spiegelen als witte vlindervleugeltjes. Dra werden het dansende zwarte stipjes en zoo verdwenen ze naar het Zuiden. De wind was Noord-Oost.

Toen er langs de Zuiderzee bij Amsterdam meer zulte groeide dan tegenwoordig heb ik daar 's avonds vaak de sneeuwgorzen zien aankomen. Die trekken evenals de leeuweriken zoowel 's nachts als overdag. Laag boven het water kwamen ze aanzetten in kleine troepjes, zelden meer dan tien, meestal drie of vier en als ze het land onder zich zagen stegen ze eerst een meter of vijf om dan neer te ploffen tusschen de zultestruiken. Dat ging in doodsche stilte, want die gorzen zijn niet bijster spraakzaam.

De zwarte meesjes komen hier in Bloemendaal vooral, wanneer de zilversparren en de Nordmanniana's hun dikke zaden laten vallen. Een heel grooten troep ontmoette ik op 8 November 1914, wat ook een zeer mooie dag was. De grond wemelde van de meesjes; in 't eerst zag je niets anders dan de groote witte nekvlekken, die zich bewogen tusschen het mos. Maar weldra zag je ze nu hier, dan daar opvliegen met het groote, glimmende bruine sparrezaad in den bek, dat zij gingen stuk hameren of verstoppen al naar dat hun maag al beter of minder goed verzorgd was. Na een paar dagen zijn die zwarte meesjes alweer verdwenen, want zoo bijster veel sparren hebben wij hier niet.

De kardinaalsmuts markeert den tijd voor de kramsvogels. De vruchtjes zijn al mooi rood in het begin van October, maar 't wordt bij de meeste struiken wel November, eer de oranje zaden aan witte strengen komen bungelen uit de karmijnroode vruchtkleppen. Dan is het meteen de tijd voor de kramsvogels, waarvan de eerste belangrijke groepen verschijnen tijdens de kou van midden October, maar de grootste troepen komen als begeleiders (soms ook werkelijk als voorbode) van het beetje sneeuw en ijs, dat de derde Novemberweek ons meestal brengt. De heesters zijn dan meest alle ontbladerd en als de zon schijnt prijken die mooie lijsters dan in volle pracht met haar blauwe koppen, bruine ruggen en donker gevlekte, warm getinte onderzij. Zij gaan woest te keer en rukken tienmaal zooveel vruchten af als noodig schijnt.

Op zoo'n kramsvogeldag, het was 22 November, had ik ook eens het genoegen een houtsnip slapend te snappen. Die stond op den donkeren humus-

grond, nauwelijks zichtbaar, den langen snavel op den rug en toen hij eindelijk opvloog leek hij heel wat moeite te hebben, om dat lange lichaamsdeel een goede houding te geven. Als ik in den loop van een Novembermorgen een stuk of acht houtsnippen mag ontmoeten, ben ik al erg tevreden.

Zooals de zwarte meesjes worden aangelokt door de zilver-sparzaden en de kramsvogels door de kardinaalsmutsjes, komen de groenvinken op de rozebottels af en ook weer het meest na de tweede week van November. Met groote volharding werkt een groenvinkenpaar dag aan dag aan dezelfde struik, in dezelfde haag totdat er geen goede bottel meer overblijft. Als het een beetje wil, dan komt tegen het einde van de maand de pestvogel een handje helpen en die kan er gauwer mee terecht, want hij hamert de bottels niet stuk om de zaden, doch slikt ze in hun geheel in, om 't vleesch. Dat herinneren we ons nog goed uit den grooten pestvogel-inval van 1913—1914. Let er ook eens op, of van tijd tot tijd de groenvinken worden bijgestaan door de appelvink, die een nog dikker snavel heeft en bijzonder vlug de pitjes uit de rozebottels kan werken.

Dit alles en nog veel meer is in November op te merken in morgenwandelingetjes van een half uur. Wie er meer tijd aan spendeert zal natuurlijk ook veel meer beleven.

JAC. P. TH.

HET VOORTDRINGEN DER AZOLLA.

ET voortdringen der groote, groene Azolla is zeer interessant. Het vorig jaar schreef ik, dat de oostgrens van het verspreidingsgebied hier bij Oudewater ongeveer samenviel met de provinciale grens Utrecht—Zuid-Holland. Alleen de polder Zegveld, die in een naar het Westen uitspringenden hoek van de provincie Utrecht ligt — zooals men op de kaart gemakkelijk zien kan — was ook het vorig jaar reeds besmet.

Het was daar, dat ik voor het eerst dit nieuwe kroos zag en wel in massale hoeveelheid. Er werd daar erg over geklaagd door de schippertjes, die door de Zegveldsche wetering hun schuitjes moeizaam voorttrokken.

Was hier dus de Azolla reeds over de grens gekomen, meer naar het Zuiden, tusschen Woerden en Oudewater, was nog één Zuid-Hollandsche polder onbesmet, n.l. Papekop. In den polder Waarder, eveneens aan de grens, kwam het kroos in het Westeind massaal, in het Oosteinde echter nog maar sporadisch voor.

Verder naar het Zuiden liep de grens tot den Hollandschen IJssel bij Hekendorp en sprong over dit riviertje in het Utrechtsche. Daar was de Noordrand der Lopikerwaard n.l. de polder Hoenkoop reeds besmet. De verspreidingsgrens boog zich hier naar het Westen tot Haastrecht, langs Stolwijk, Bergambacht, Berkenwoude.

Verder heb ik daar de grens niet gevolgd, maar vermoedelijk boog deze zich daar naar het Noordwesten tot den IJssel.

In één opzicht was mijn opgave het vorig jaar onvolledig. Ten noorden van den Ouden Rijn had de Azolla nog een belangrijk verspreidingsnest in de omgeving van Vleuten, ten Oosten van de Heikop.

Hoe is nu de toestand na een jaar?